

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

**«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 5

Частина II

**Одеса
2019**

УДК 311
ББК 60.6

Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 5. Частина II. – Одеса, ОНЕУ. – 2019. – 224 с.

Автори:

Вітковська К. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Готліб І. Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Милашко О. Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Ольвінська Ю. О. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Підгорний А.З. – к.е.н., професор, завідувач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Погорелова Т. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Самотоєнкова О. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Тарасова К. І. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Абалмасова М. П. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Агапченко К. А. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Березорудський А. М. – студент обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Богомаз О. О. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Бойко В. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Бурлаєва В. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Воскобойнік І. І. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Гаращенко О. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Зарічна Т. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Кот А. Г. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Любович А. А. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Манєва К. П. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Мівшук Ю. І. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Мотишена В. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Рубель Г. А. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Стародубцева Т. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Унтілов В. В. – студент обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету.

У збірнику наводяться результати дослідження студентів та викладачів кафедри статистики щодо застосування сучасних статистичних методів для оцінки соціально-економічних процесів у деяких країнах світу, в Україні та окремих регіонах. Висновки та рекомендації авторів можуть бути корисними для викладачів, аспірантів і студентів, які займаються аналізом процесів, що відбуваються в суспільстві та економіці країни.

ЗМІСТ

Агапченко К.А., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз динаміки ліквідності комерційних банків України за період 2008 – 2018 рр.....	6
Бойко В.С., Вітковська К.В. Статистичний аналіз рівня безробіття в Україні.....	13
Агапченко К.А., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз динаміки грошової маси та грошового обігу в Україні.....	22
Березорудський А.М., Вітковська К.В. Статистична оцінка впливу факторів на рівень бідності населення.....	29
Абалмасова М.П., Готліб І.Г. Статистичний аналіз заробітної плати в Україні за 2010 – 2018 рр.....	36
Кот А.Г., Тарасова К.І. Статистичне дослідження доходів та витрат населення в системі оцінювання рівня життя.....	45
Абалмасова М.П., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз доходів та витрат населення деяких країн світу.....	55
Богомаз О.О., Самотоєнкова О.В. Аналіз діяльності інноваційних підприємств в промисловості України за 2012 – 2017рр.....	62
Гаращенко О.В., Підгорний А.З. Динаміка та перспективи розвитку вищої освіти в Україні.....	72
Мотишена В.В., Милашко О.Г. Статистичне дослідження структури та динаміки валового внутрішнього продукту.....	79
Зарічна Т.С., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз рівня людського розвитку в Україні.....	86
Воскобойнік І.І., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз рівня злочинності в Одеській області.....	92
Абалмасова М.П., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз фінансової діяльності підприємств Одеської області.....	99
Богомаз О.О., Погорєлова Т.В. Статистичне дослідження рівня цін в Україні.....	105
Бойко В.С., Погорєлова Т.В. Статистичне дослідження стану та розвитку страхового ринку в Україні.....	112
Мотишена В.В., Погорєлова Т.В. Особливості статистичного дослідження динаміки валютних курсів	120

Бурлаєва В.С., Погорєлова Т.В. Статистичне дослідження продовольчого ринку України.....	128
Любович А.А., Погорєлова Т.В. Статистичне дослідження земельних ресурсів та їх використання в Україні	134
Абалмасова М.П., Самотоєнкова О.В. Статистичний аналіз ринку інновацій в Україні.....	141
Агапченко К.А., Самотоєнкова О.В. Аналіз динаміки грошового ринку в Україні за 2008 – 2018 рр.....	147
Мившук Ю.І., Самотоєнкова О.В. Статистичний аналіз рівня доходів населення України.....	155
Рубель Г.А., Самотоєнкова О.В. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України.....	163
Любович А.А., Милашко О.Г. Партнерство України з Францією: статистичний аспект	171
Бурлаєва В.С., Милашко О.Г. Партнерство України з Німеччиною. Статистичний аспект.....	180
Унтілов В.В., Милашко О.Г. Партнерство України з Великою Британією. Статистичний аспект	185
Богомаз О.О., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз використання інтернету в Україні	193
Бойко В.С., Ольвінська Ю.О. Порівняльний аналіз освіти в Україні та деяких країнах світу	198
Манєва К.П., Ольвінська Ю.О. Вплив інтернету на людський розвиток.....	207
Стародубцева Т.В., Ольвінська Ю.О. Вплив корупції на людський розвиток	212
Воскобойнік І.І., Вітківська К.В. Використання вибірових обстежень у соціальної статистиці	217

СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Бурлаєва В. С.¹, Погорєлова Т. В.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Бурлаєва В. С., Погорєлова Т. В. Статистичне дослідження продовольчого ринку України. У статті визначено поняття «продовольчий ринок». Проаналізовано структуру експорту продовольчої продукції в Україні та фактори впливу на ціну та попит продовольчих товарів. Розглянуто питання функціонування продовольчого ринку як елементу ринкової інфраструктури України та засобу забезпечення розвитку сфери аграрного бізнесу.

Ключові слова: продовольчий ринок, сільськогосподарська продукція, обсяги виробництва, споживання.

Burlaeva V. S., Pogorelova T. V. Statistical progress of the food market of Ukraine. The statute is assigned to the concept of "food market". The structure of the export of food products and food products in Ukraine has been reviewed. Rozgulanno nutrition of food market functions as an element of the infrastructure that will lead to development of the sphere of agrarian business.

Keywords: food market, сільськогосподарська products, virabnitstva's oath, survival.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Бурлаєва, В. С. Статистичне дослідження продовольчого ринку України [Текст] / В. С. Бурлаєва, Т. В. Погорєлова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 5. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2019. – С. 128 – 133.

Продовольчий ринок об'єднує виробництво, збут і споживання продуктів харчування з певною ієрархією, і є важливим індикатором економічного життя країни, забезпечуючи продовольчу безпеку. На сьогоднішній день особливо актуальним є характеристика сучасного стану продовольчого ринку, ефективності його функціонування та формування, від чого залежить забезпечення населення якісними продовольчими продуктами, поліпшення структури і динаміки споживання продуктів харчування. Формування ефективного продовольчого ринку вимагає вирішення таких завдань: забезпечити населення продовольством за рахунок переважно внутрішніх джерел, поступово

зменшити залежність від іноземних виробників продовольства, забезпечення продовольчої безпеки як важливої складової національної безпеки.

Актуальність дослідження стану продовольчого ринку на загальнодержавному та регіональному рівнях присвячені численні публікації вітчизняних науковців. Зокрема, різні аспекти цього питання досліджувалися у працях Азарян Е. М. Лозинської Т. М. [1], Дейнеко Л. В. [2], В. М. Микитюка [3], Мостенська Т.Л. [3], Березіна О. В. [4], та інші. При цьому, віддаючи належне їх безперечним здобуткам, варто зазначити, що на сьогоднішній день питання розвитку продовольчого ринку залишається актуальним і недостатньо вивченим.

Продовольчий ринок – це система, що складається із взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів, його стан визначається сукупністю значень параметрів, характерних для даної системи. Продовольчий ринок сегментується за видами продукції на зерновий, олій, цукру, картоплі, овочів та баштанових культур, плодів і ягід, молока, м'яса, яєць та інші, кожний з яких має специфічні особливості формування, відповідну інфраструктуру. Сучасний стан розвитку ринку агропродовольчої продукції в Україні можна розглядати як досить стабільний. Про це свідчить в цілому позитивна статистика обсягів виробництва основних видів продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції, а також висока інвестиційна привабливість харчових і переробних галузей економіки. Слід зазначити, що досить сприятлива ситуація на ринку продовольчих товарів зумовлена дією таких факторів як: невисока еластичність попиту; конкурентна ситуація на ринках окремих видів продовольчих товарів, що є близькою до ринку чистої конкуренції або до олігополії; сформованість каналів розподілу продукції, які на продовольчому ринку є довшими за ті, що існують на інших ринках товарів і послуг; функціонування механізмів взаємного впливу ринку продовольства та суміжних товарних ринків. Проведене дослідження динаміки виробництва основних видів продукції та основних продовольчих товарів свідчать, що найбільшого розвитку протягом останніх років набуло виробництво жирних сирів, соняшникової олії та продукції з незбираного молока [4, с. 252].

На ціну продовольчого товару впливають такі фактори [5, с. 301]: співвідношення попиту і пропозиції продовольчого товару на ринку; рівень платоспроможності населення та рівень інфляції (зростання рівня інфляції спричинює зростання цін на продовольчі товари, і навпаки); сезонність (ціни на продовольчу та сільськогосподарську продукцію коливаються протягом цілого року); довжина збутових ланцюгів (чим більша кількість комерційних посередників на сільськогосподарському ринку, тим вища ціна товару); рівень державного регулювання цін на сільськогосподарську та продовольчу продукцію; погодні умови (сприятливі погодні умови збільшують врожайність сільськогосподарської

продукції, що приводить до збільшення її пропозиції на ринку і зниження ціни і навпаки, якщо рік видався маловрожайним – ціни підвищуються); рівень розвитку інфраструктури та рівень імпорتنих та експортних цін на продовольчі товари.

Дослідимо динаміку річного споживання продуктів харчування на одну особу за період 2012-2018 рр. (Табл.1). Порівняно з відповідним періодом попереднього року збільшились обсяги продажу круп, борошна грубого помелу (у 3,6 разів), борошна (у 2,9 разів), сидру та вин плодово-ягідних (у 2,1 разів), хлібобулочних та борошняних кондитерських виробів (на 96,1%). Водночас, за даними аналізу інформації Державної служби статистики, поряд з цим зменшились і обсяги продажу риби, ракоподібних та моллюсків (на 46,9%), фруктів і овочів перероблених (на 38,2%), олій рослинних (на 36,7%), шоколаду і виробів кондитерських цукрових (на 33,2%), продуктів молочних, масла та сирів (на 27,9%), а також рису (на 27,1%) [8].

Таблиця 1

Динаміка фактичного споживання продуктів харчування на одну особу за рік, кг

Види продукції	Роки						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Хлібні продукти	111	110	109	108	109	103	101
М'ясо і М'ясопродукти	52	51	54	56	54	51	51
Молоко і молокопродукти	206	205	215	221	223	210	211
Яйця, шт	290	310	307	309	310	280	165
Риба і рибопродукти	14,5	13,4	13,6	146	11,1	8,6	9,7
Цуеор	37	39	38	37	36	36	33
Олія	14,8	13,7	13	13,3	13,1	12,3	12,4
Картопля	129	139	140	135	141	138	144
Овочі	144	163	163	163	163	161	163
Плоди та ягоди	48	53	53	56	52	51	48

Ємність внутрішнього продовольчого ринку за структурою роздрібного товарообороту в I півріччі 2018 року характеризувалася наявністю сьомих видів товарів, які в сукупності займали майже 47% усього його обсягу (Рис 1). Серед цих товарів найбільша питома вага припадала на тютюнові вироби – 14%, окремо по 6% на вироби цукрові кондитерські, молоко і продукти молочні, м'ясо і птицю свіжі та заморожені та по 5% – на горілку і вироби лікєро-горілочні, м'ясо копчене, солоне і ковбасні вироби та пиво [8].

Якщо аналізувати в динаміці роздрібний товарооборот продовольчих товарів, то загалом впродовж 2013–2018 рр. він зріс із 34,9 млрд. грн. до 200 млрд. грн. Найбільш висока динаміка зростання спостерігалася у групі таких продовольчих товарів, як «свіжі плоди, ягоди, виноград, горіхи» (10,5 разів), «свіжі овочі» (9,8 разів), «крупни» (9 разів),

«вироби макаронні» (8,6 разів), «консерви, готові продукти м'ясні» (8,3 разів), «вироби тютюні» (8,1 разів), «сир сичужний, плавлений та кисломолочний» (7,8 разів), «олії рослинні» (7,7 разів), «яйця» (7,6 разів). Окремої уваги потребує оцінка зміни питомої ваги продажу продовольчих товарів вітчизняного виробництва в загальній структурі динаміки роздрібного товарообороту. Адже цей показник є також певною мірою, індикатором оцінки рівня продовольчої безпеки країни і стану розвитку галузі сільськогосподарського виробництва.

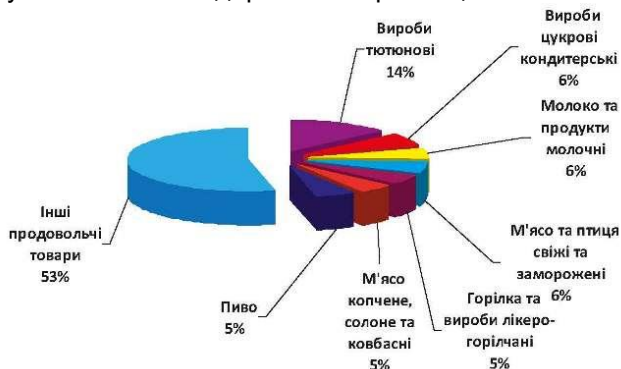

Рис 1. Структура роздрібного товарообороту України в I півріччі 2018 р.

Україна отримує значні доходи від експорту продовольства за кордон. У 2017 році за рахунок виробництва і переробки сільськогосподарської продукції було забезпечено 17% валового внутрішнього продукту країни, що приблизно в два рази більше, ніж було в 2012 році. За п'ять років рентабельність аграрної галузі зросла з 20,5% до 31,6% і це приваблює в неї нові інвестиції, в тому числі з-за кордону. В 2017 році обсяг прямих іноземних інвестицій в українське сільське господарство склав \$586,2 млн., що на 16,7% більше, ніж надійшло в 2016 році. Забезпечити вітчизняний продовольчий ринок якісною продукцією за доступною ціною можливо за умов застосування новітніх технічних засобів і перспективних технологій вирощування сільськогосподарських угідь.

Найбільшу частку в експортних продовольчих поставках з нашої країни за 9 місяців 2018 року становить продукція рослинного походження (51,8%). Друге місце займають рослинне масло і тваринні жири (25%), на третьому – готові харчові продукти (16,3%).

Основною продукцією рослинництва є зернові культури - пшениця, кукурудза та інші. У 2018 році зібрано рекордний урожай зернових в 68,5 млн. т. за середньої врожайності 47,2 ц/га. Останнім часом в секторі зернових стало збільшуватися виробництво і експорт нішевих культур, таких як сорго, льон, гірчиця, нут та інших. Україна випускає 35% світового обсягу соняшникової олії, що дає нашій країні хорошу експортну

виручку. Однак, в цьому є і негативний момент, оскільки соняшник сильно виснажує ґрунт, а так як інші культури мають меншу рентабельність, то їх чергування у сівбі часто не проводиться. Крім збіднення ґрунтів через соняшник, існують і інші проблеми з українською землею. За даними Міністерства екології та природних ресурсів, 57% площ вражені вітровою та водною ерозією, 20% забруднені і 12% підтоплюються. До 15% врожаю щорічно втрачається через забруднення атмосфери.

Варто передусім відзначити, що вітчизняний аграрний бізнес цілком здатен повернути втрачені за останні роки позиції за окремими товарними групами продовольчої продукції, наростивши їх виробництво. Потрібно лише розробити сучасний ефективний механізм державної фінансової підтримки галузі сільського господарства і створити на законодавчому рівні необхідні інституціональні умови для нормального функціонування та ведення господарської діяльності підприємствами агробізнесу [9, с. 173].

Висновки. Таким чином, вирішення зазначених проблем можливе за умови створення системи і застосування певних заходів регулювання ринкових процесів. При цьому ефективне функціонування будь-якої системи неможливе без наявності раціонально побудованого та дієздатного механізму отримання фінансових результатів діяльності господарюючих суб'єктів. Але слабким місцем аграрного сектора є тваринництво. Поголів'я великої рогатої худоби та свиней за роки незалежності сильно скоротилося, по деяких позиціях – більш ніж в шість разів. Хоча тваринництво могло б залишати в країні більше доданої вартості, ніж сировинний аграрний експорт. В даний час готова їжа і продукти тваринного походження займають трохи більше 23% в обсязі продажів за кордон. Розвиток цих напрямків допоможе Україні повніше реалізувати свій потенціал в аграрній галузі і отримувати більший дохід від експорту її продукції. Саме сюди найдоцільніше направляти ресурси державної підтримки.

Важливими напрямками реформування агропромислового комплексу як сировинно-ресурсної бази продовольчого ринку, є формування багатокладної економіки в аграрній сфері, харчовій та переробній промисловості, кооперація, інтеграція, демонополізація, удосконалення системи управління, створення ринкової інфраструктури тощо. Варто передусім відзначити, що вітчизняний малий і середній агробізнес цілком здатен повернути втрачені за останні роки позиції за цими окремими товарними групами продовольчої продукції, наростивши їх виробництво. Потрібно лише розробити сучасний ефективний механізм державної фінансової підтримки галузі сільського господарства і створити на законодавчому рівні необхідні умови для нормального функціонування та ведення господарської діяльності підприємствами малого та середнього агробізнесу [10].

В майбутньому перед державою стоїть завдання реалізації у галузі

сільського господарства стратегії конкурентоспроможного розвитку, яка висуває нові вимоги до товаровиробника. Повернути втрачені позиції на вітчизняному продовольчому ринку можливо лише за виконання двох важливих заходів – виробництва сільськогосподарської продукції вищої якості і забезпечення при цьому порівняно нижчих витрат. Забезпечити вітчизняний продовольчий ринок якісною продукцією за доступною ціною можливо за умов застосування новітніх технічних засобів і перспективних технологій вирощування сільськогосподарських культур, високоякісного насіння і нових сортів рослин та порід тварин, а також комплексного впровадження на практиці нових наукових розробок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лозинська Т. М. Національний продовольчий ринок в умовах глобалізації: монографія / Т. М. Лозинська. – Х.: Магістр, 2007. – 272 с.
2. Дейнеко Л. В.. Господарські зв'язки в інфраструктурному комплексі продовольчого ринку України: монографія / Н. В. Карпенко. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2004. – 122 с. Karpenko N. V.
3. Мостенська Т.Л. Формування ринку продовольства для забезпечення економічної безпеки України // Актуальні проблеми міжнародних відносин: 36. наукових праць. – Вип. 26. – К.: ВПЦ “Київський університет”, Інститут міжнародних відносин, 2001. – С. 435-438.
4. Березін О. В. Проблеми формування продовольчого ринку України: [Монографія]. – К.: Вища школа, 2002. – 211 .
5. Страшинська Л. В. Стратегія розвитку продовольчого ринку в Україні: монографія / Л. В. Страшинська / за ред. Б. М. Данилишина. – К. : Профі, 2008. – 532 с.
6. Мостенська Т.Л. Формування ринку продовольства для забезпечення економічної безпеки України // Актуальні проблеми міжнародних відносин: 36. наукових праць. – Вип. 26. – К.: ВПЦ “Київський університет”, Інститут міжнародних відносин, 2013. – С. 435-438.
7. Формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства : монографія / [Ю. О. Лупенко, М. І. Пугачов, Духницький Б. В. та ін. ; за ред. Ю. О. Лупенка, М. І. Пугачова]. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2015. 320 с.
8. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
9. Долішній М. І. Ринок продовольства України в аспектах СОТ : монографія / М. І. Долішній, В. І. Топіха, В. В. Булюк, В. А. Романова. – Миколаїв: МДАУ, 2006. – 220 с.
10. Погорєлова Т.В. Ефективність розвитку агробізнесу в Україні / Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: Матеріали сьомої міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 вересня 2018 р. – Одеса, Атлант, 2018. – С. 232-233.
11. Підгорний, А. З. Статистика ринків: навчальний посібник / А. З. Підгорний, О. В. Самотоєнкова. - Одеса: Атлант, 2014. – 408 с.
12. Підгорний, А. З. Статистика ринку товарів і послуг: навчальний посібник / А. З.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

**«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ВИПУСК 5

Частина II

**Одеса
2019**